

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертаційне дослідження Мар'яна Васильовича Паньківа
«Трансформація сучасних прийомів композиторського письма в
українській акордеонній музиці В. Зубицького, В. Рунчака, Я. Олексів»,
представлену до захисту на здобуття ступеня
доктора філософії
за спеціальністю 025 – музичне мистецтво

Останні десятиліття феномен акордеонної музики все більше усвідомлюється як невід'ємна частина українського академічного музичного мистецтва. На порубіжжі ХХ – ХХІ століть, завдяки конструктивному вдосконаленню, досягненням у царині виконавства, значному інтересу з боку композиторів і включенню в різні види і форми музикування, акордеон, як і баян, утверджують себе як рівні в класичному інструментарії.

Пошук і утвердження темброво-мелодичної, динаміко-артикуляційної своєрідності акордеона в традиційних для нього і нових художніх пластах, відображають зміни соціально-культурних умов побутування музичного мистецтва. Специфічна віртуозність акордеона знаходить все більш органічне втілення у творах українських композиторів.

Сьогодні в Україні баянно-акордеонна музика знаходиться на високому професійному рівні. Свідченням цього є як активна композиторська творчість у цій галузі, так і систематична участь українських виконавців у міжнародних конкурсах і фестивалях, завоювання ними призових місць серед кращих виконавців світу.

Водночас накопичено значний об'єм високохудожньої нотної літератури в усіх формах виконавства: сольній, ансамблевій, оркестровій. Музику для акордеона пишуть провідні українські композитори-виконавці, зокрема В. Зубицький, В. Рунчак, Я. Олексів. Вони вносять багато нового не тільки у виконавство на баяні-акордеоні, так само сприяють широкому поширенню цих інструментів у світі, міцному укоріненню їх у групі класичних інструментів.

Процес розвитку акордеонно-баянного виконавства на межі ХХ – ХХІ ст. поступово виходить на новий якісний рівень кращих взірців академічної камерно-інструментальної музики, головною ознакою якої є суттєві зміни в системі жанрово-стильових, специфічних мовно-артикуляційних ознак, які чітко проглядаються в новаціях і трансформаціях композиторського письма. Саме цій темі присвячене дисертаційне дослідження Мар'яна Васильовича Паньківа.

Різноманітна творчість В. Зубицького, В. Рунчака, Я. Олексіва для акордеона, зокрема й дитяча, вже неодноразово ставала предметом дослідження українських науковців: захищено дисертації, написано статті, тези тощо. Їхня творчість викликає значний інтерес, передусім новаторськими рисами та глибиною авторських концепцій. Однак питання трансформації композиторського письма ще не було у фокусі уваги дослідників, як і окремі твори, які «не досліджувалися раніше з позицій композиторського письма» (с. 3), а саме: «Імпресії», «Три п'єси в народному стилі», «Сюїта в трьох частинах», «Українські танці», «Ліричний вальс», «Я люблю тебе, Пезаро» В. Зубицького; «У настрої джазу», «Ніч на полонині» Я. Олексіва. Саме тому актуальність дисертації М. Паньківа є беззаперечною.

Інтерес здобувача до цієї теми пояснюється його активною творчо-виконавською діяльністю, адже більшість творів, які проаналізовано у роботі, ввійшли до репертуарного списку виконавця, так само чимало композицій, призначених для виконання учнями ДМШ та шкіл мистецтв, були успішно апробовані у педагогічній практиці, позаяк вихованці М. Паньківа є лауреатами всеукраїнських і міжнародних конкурсів.

Робота здобувача добре структурована: матеріал трьох розділів сповна розкриває тему, сприяє досягненню поставленої мети: «виявити трансформації композиторського письма в акордеонній музиці В. Зубицького, В. Рунчака, Я. Олексіва» (с. 21).

Так, у першому розділі «Композиторська творчість як об'єкт сучасного музикознавчого дискурсу» здобувач аналізує музичну діяльність вищезазначених авторів, ґрунтуючись на дослідження українських науковців і типізує актуальні напрямки їхньої композиторської творчості.

Увага приділяється композиторській творчості – багатогранному об'єкту дослідження в контексті історичних, стилістичних, жанрових, семантичних, інтонаційно-структурних, інтерпретаційних аспектів. Здобувач наголошує на універсальності В. Зубицького, В. Рунчака, Я. Олексіва, які займаються не тільки композицією, виконавством, диригентурою, науковими дослідженнями, просвітництвом, а й іншими видами творчої практики, підкріплюючи свої рефлексії покликаннями на численні розвідки українських музикознавців.

Другий розділ дисертаційного дослідження присвячено розкриттю значення музики в житті дітей і прийомам композиторського письма у дитячій музиці В. Зубицького, В. Рунчака («Альбом для дітей та юнацтва у восьми частинах»), сюїтам Я. Олексіва. Акцентується увага на зв'язок творчості композиторів із національною культурою та українським фольклором. М. Паньків приділяє увагу образності музики для дітей через призму засобів модерного композиторського письма і «спектр базових навичок» (с. 4) виконавця на акордеоні чи баяні.

У третьому розділі розкривається індивідуальна композиторська стилістика у концертних творах для акордеона у сольній і камерній музиці В. Зубицького, В. Рунчака, Я. Олексіва. Твори, скомпоновані цими майстрами, увиразнено дисертантом у контексті їх жанрово-стилістичних особливостей, сценічного досвіду авторів-виконавців, який вплинув як на використання засобів композиторського письма, так і прийомів гри на акордеоні-баяні.

У процесі творення нового твору вельми важлива техніка і володіння композитором основами свого ремесла, тобто «композиторського письма», що тісно пов'язане з дефініцією «музична мова», котра включає в себе всю

систему виражальних засобів (інтонаційно-ладова система, закріплена в мелодиці, гармонії, засобах поліфонічного письма; метроритм; темп; тембрально-акустичні прийоми; весь спектр динамічних відтінків).

Проблема осмислення творчого процесу композитора складна і багатоаспектна. Здобувачеві вдалося систематизувати й узагальнити найбільш значущі сторони композиторського письма В. Зубицького, В. Рунчака, Я. Олексіва, акцентуючи не тільки на його особливості у кожного автора на конкретних музичних творах, так само на обумовленість творчого процесу майстрів, ґрунтуючись на складний комплекс особистісних (емоційно-психологічних, інтелектуальних), соціокультурних і власне музичних факторів, які стимулювали їхню творчу уяву і сприяли створенню композицій. Однак незаперечними для кожного композитора були і залишаються сьогодні закони музичного професіоналізму, що передбачають вільне володіння різними видами техніки. Ці закони, як доведено в тексті дисертаційного дослідження, є обов'язковою умовою буття всіх трьох композиторів, визначають як творчий процес, так і його художній результат. Безперечно, право кожного композитора у відповідності з власним «чуттям» світу вибирати в процесі створення музики ті прийоми письма, котрі відповідають його внутрішньому духовному світу і загальному музичному задуму. Втім, вільне володіння широким спектром виражальних засобів, збагачує його звукову палітру цікавою, колоритною, самобутньою технікою і дозволяє «відкривати» нові горизонти індивідуального стилю письма.

Варто підкреслити, що М. Паньків добре володіє досвідом аналізу акордеонно-баянної музики, оскільки в дисертації вельми рельєфно і детально здійснено розбір творів для акордеона-баяна В. Зубицького, В. Рунчака, Я. Олексіва і у кожному конкретному творі виокремлено найбільш прикметні риси, які розкривають особливості музичного письма та його трансформації.

